

Selusien koa helamu ten Tiemes

?Isei mutis selusien koanek?

Meatin koa mutis selusien enek, isen Tiemes. Kei viteni keke vi meatin toumien onen Ahi ka Asuv Iesu Kristo.^a Tunali kati vi Iesu ka Siud (koa isen tamun vi Sudas),^b ka kei vi mari elda ten sios ten out Serusalem.^c Avaseini keke Siud keilu Tiemes luvi tunali kati en Iesu, lurkurtei anatin eni keke Iesu vi Mesaea navong kei moul veah.^d Ka Iesu kistal min Tiemes katau en mearisien onen.^e Evus, Tiemes keilu Siud luling demkatien onealu en Iesu.^f Katau suk, keilu lumum ral min Kristin keil ka lumai luvi elda ten Sios.^g Tiemes mat en sua 62 AD (sua keil katau en avong koa Iesu avasi) en avong koa avat keil onen Siu keil ten out Serusalem akov vini.

?Isei vuli selusien koanik mulamu?

Tiemes mutis selusien koanik va min Siu keil koa avi Kristin koa aka rasil uva en out vasi keil en out netan.^h Kei mutis selusien enek vesesal en sua 48 AD. Koanik kur out mulamu en lahruaian ten avat keil ten Sios ral min Pol ka Saelas en sua 50 AD, navong aselus usil sakien onen Kristin keil koa arvitei Siu.

?Tiemes mutis selusien koanik vensa?

Tiemes en vati vasel kat Kristin keil keke avatie lat anatinien ten demkatien one vaka en sakien tetahos keil one – Kristin keil koa avi Siu aka rasil uva en out keil koa koakeil arvitei Siu amul ien. Ka navong uva, amundemi avit vinvin enges keke avandem kat Ahi ka Iesu Kristo ka en rendemien one enges. Ka Tiemes mul sel kat keil keke sakien one emun housil selusien onen Ahi.ⁱ Tiemes viteni mun keke vati demkatien koa sakien tetahos teni tovuol mat varej.^j

Tiemes en vati vasel kat Kristin keil keke ihati keil hekeih navong avisu en avong takeih keil ka sakvisien keil – Kristin keil amul avisu en avong takeih savsav keil. Sakini, Tiemes sel kat keil keke ihati keil hekeih en demkatien one keke avakur moulien ten lisenges.^k En vati availea keke sakvisien keil koa amul avisu eni rokatei ven Ahi, ka mul ka en tin meatin enges.^l

^a 1:0 Tiem 1:1 ^b 1:0 Mat 13:55; Mak 6:3 ^c 1:0 Umen 12:17; 15:13,19; Kal 2:9,12

^d 1:0 Sion 7:3-10 ^e 1:0 1Kor 15:7 ^f 1:0 Umen 1:14 ^g 1:0 1Kor 9:5; Kal 1:19 ^h 1:0 Tiem 1:1

ⁱ 1:0 Tiem 1:22,25 ^j 1:0 Tiem 2:17 ^k 1:0 Tiem 1:12 ^l 1:0 Tiem 1:12-18

Tiemes en vati vasel kat Kristin keil keke selusien ka sakien keil one usil meteisauen koa ka en out nesa – Tiemes longe keke Kristin keil amul alei ras sise ten anatinien onen Ahi,^m amul alonge tisa ka amesai,ⁿ amul asel kutut ka avilelau en rendemien ten hetetamenien,^o ka amul amumon sakien tisa keil veni envatien one mul en tounah onen mesav keil.^p Ven koanik, Tiemes sel kat keil keke avahis Ahi keke vasan meteisauen onen min keil.^q Meteisauen enek ihisein keil usil sakien koa avato vatahos vatal min mesav keil ka mukave anamaentei sakien keil one telamu naleh rendemien one.^r

Tiemes en vati vasel kat Kristin keil keke anamaentei rendemien ten mani naleh rendemien one – Tiemes longe keke koakeil ten sios avouhou min koakeil tounah one houlu ka amundem maen koakeil tounah one tovuol.^s Ka vi koakeil tounah one houlu koa amul apurun koakeil tounah one tovuol.^t Tiemes sel kat Kristin keil enek keke avaling envatien one en Ahi ka selusien onen, ka analingtei envatien one en tounah keil ten out netan.^u

Mari rendemien tamun ten selusien koanik mul en Tiemes 2:18

Ka vahit meatin etai vahiteni minau vahit, “Tei en meatin keil akur demkatien enges, ka teisav en keil akur demkatien ral min sakien tetahos keil emun.” Ka rendemien onen meatin koanek romaltei. Meatin tovuol vatie lat anatinien ten demkatien onen munak sakien tetahos keil teni tovuol. Ka inau nakilea matie lat anatinien ten demkatien onak vaka en sakien tetahos keil onak.

?Asa mul en selusien koanik?

1. Selkatien keke Kristin keil ihati keil hekeih en demkatien one en avong avisu en sakpurunien keil. (1:1-18)
2. Sakien tetahos keil onen koakeil demkatien one vi anatin. (1:19–5:20)
 - a. Koakeil demkatien one vi anatin amul along kat selusien onen Ahi. (1:19-27)
 - b. Koakeil demkatien one vi anatin analei kantei meatin tai anahit kei tahos imok muli mesav tai. (2:1-13)
 - c. Koakeil demkatien one vi anatin arie lati ka en sakien tetahos keil one. (2:14-26)
 - d. Koakeil demkatien one vi anatin alei kat revi selusien keil one. (3:1-12)
 - e. Koakeil demkatien one vi anatin amusil meteisauen onen Ahi. (3:13-18)
 - f. Koakeil demkatien one vi anatin aling rendemien one vita netan en meten Ahi. (4:1-12)
 - g. Koakeil demkatien one vi anatin aling desien one en Ahi ka rovitei tounah keil ten out netan. (4:13–5:6)
 - h. Koakeil demkatien one vi anatin amul arosin mearisien onen Iesu Kristo ral min rendemien koa taveah. (5:7-12)
 - i. Koakeil demkatien one vi anatin avi meatin keil ten hisien. (5:13-18)
 - j. Koakeil demkatien one vi anatin asak visi keke avahiles mesav keil ran sise ten matien koa amul ien. (5:19-20)

^m 1:0 Tiem 5:19 ⁿ 1:0 Tiem 5:13-14 ^o 1:0 Tiem 3:14 ^p 1:0 Tiem 4:1-4 ^q 1:0 Tiem 1:5
^r 1:0 Tiem 3:17-18 ^s 1:0 Tiem 2:1-4 ^t 1:0 Tiem 2:5-7; 5:1-6 ^u 1:0 Tiem 4:4

Hitkileaen onen Tiemes usil leta koanik

1 ¹Inau Tiemes, navi meatin toumien onen Ahi ka onen Asuv Iesu Kristo.^y Navit mahiten more vahat min kami koa mika en mari vatiamal teindan elu (12) ten out Isrel, koa sakpurunien keil sakin kami mika rasil en out vasi en out netan suval mivi heou keil.^w

Demkatien ka meteisauen koa ka ven Ahi hekataun koakeil avisu en avong takeih keil

²Tuak ka ahinkuli keil, navong mivisu en avong takeih keil en sise sav keil minalongtei natisa ka mihesi kami enges.^x ³Veni mikilea keke navong tounah keil umai keke avasak vis demkatien onami, hesakin kami mikilea mihelomal hekeih tamun.^y ⁴Ka navong mimulomal keih en demkatien onami lises, hesakin kami mihematu revi en demkatien ka sakien onami hemal. Hemukonek, mihertamureitei en etai tounah navong mivisu en tounah keil koa hemai.

⁵Ka munak tai en kami tamurei en meteisauen en moulien onen, hehis Ahi enges veni ka kei hesani mini. Hesani mini veni, lisenges, Ahi si kei keke vasan tounah koa tahos min meatin keil.^z ⁶Ka navong mivis min Ahi ven etai tounah, demkatien onami hekeih keke Ahi mul long hisien onami ka hesan aneite teni mini. Demkatien onami usili nahitei elu, veni meatin koa romundem kat revitei en Ahi, rendemien onen mul langlango suval atas navong eang muh rasilini.^a ⁷Vati meatin koa mukonek nandemtei nahit Ahi hesan aneite ten hisien onen, ⁸veni Ahi kilea keke rendemien onen vi elu ka mul konakon en usite houlu en moulien onen.

Mal keke meatin keil vasi isi keil ven tounah koa Ahi mumoni en usite one

⁹Kami koa tounah onami tovuol, mikilea mihesi kami mok veni kami mihekur eis tai koa nesa en meten Ahi. ¹⁰Ka kami koa tounah onami houlu, en avong tai, tounah onami hetovuol hesuval tahosien ten hungevai tai. Ka avaseini, kami mun mihesi kami veni eis koa mihekuri vatte hetas en meatin sav keil en meten Ahi.^b ¹¹Anatin, hungevai tai, navong meteiai va nesa ka ritin keih, sakin tahosien teni va rani, maleles ka rivtiv va netan. Musil sakien enek, navong meatin tai koa tounah onen houlu mul veah mumon umen onen, hemat hetal min tounah keil onen.

Ahi rovitei vatte ten avong takeih keil vuo sakvisien keil

¹²Tokolkatien onen Ahi mul en koakeil avati keih navong avisu en avong takeih keil ka sakvisien keil. Isi keil veni koakeil avati keih en demkatien one ikur heite teni koa vi moulien ten lisenges koa Ahi

^v 1:1 Umen 15:23; 1Pit 1:1 ^w 1:1 Avise Kristin keil en 'heou keil' veni out kati mul en out nesa. Aselus usili en Umen 8:1,4; 11:19. ^x 1:2 Rom 5:3-5; 1Pit 1:6 ^y 1:3 1Pit 1:7
^z 1:5 Pro 2:3-6 ^a 1:6 Mat 7:7; Mak 11:24 ^b 1:10 Sam 102:4,11; Aes 40:6-7; 1Pit 1:24

vat kati min koakeil envatien one mul ien.^c ¹³Ka navong romul rokur sakvisien keil veni romum tisa, ronandemtei ronahit Ahi varei mul sak vis ir. Sakvisien koanek sakras vaka ven Ahi veni kei sakras vasak vis meatin tai vatal tisaen. Koanek anatin ven koa tisaen sakras vasak vis Ahi. ¹⁴Ka sakvisien keil aka en tin meatin enges, en avong koa envatien onen mul en tounah tai koa tisa ka maen envatien enek valeh rendemien onen. ¹⁵Evus, envatien ten tounah koa tisa mul ro suai en rendemien onen suval koa tivava tai mul ro suai en vangen mama onen. Anatin, envatien tisa enek mul ro suai va vio ... kistal mai en mesai vi **tisaen**. Ka navong tisaen enek moull mai mariso en moullien onen meatin enek koa maeni vamoul, tisaen enek viles eris eni ka mu vini varei. ¹⁶O onak keil, veni koanek vi anatin, minahusiltei hihiseien ten luvosien keil usil Ahi.

¹⁷Ka tahos mikilea keke sanien keil vasi koa tahos aka ven Ahi Tamer koa mul en out nesa koa si kei keke vasan keil. Kei varei vi vatte ten muohien ka mumon meteiai, avati ka hitu keil en out nesa. Ka sakien onen rovillestei vasuval nimal ten tounah koa muoh, ka evus, viles mai malikelik.^d ¹⁸Musil rendemien onen, Ahi sakin ir rovi heite hau ka en selusien ten anatinien onen. Kei mumoni mukonek veni en vati vasakin ir rovamai rovahi hetetamen keil ten tounah keil koa kei mumoni en out netan suval rovi sanien ten anien hau teni.^e

Navong romul rolong selusien onen Ahi, mal keke rehoun housili

¹⁹Tuak ka ahinkuli keil, tahos keke kami vasi mihekalah keke mihelong revu selusien onen mesav keil, ka minakalahtei keke minason etai selusien min mesav keil. Minahitei vati meatin keil koa avuroh kalah.^f ²⁰Veni navong kami mivuroh, misakras mivoumon etai tounah koa mal en meten Ahi. ²¹Sakini, mihelokovein sakien tisa keil veni atiso ka amul avo en moullien onami. Ka hetal min rendemien tai koa mul netan, mihekur revu selusien koa Ahi luh kati mul en moullien onami ka mihoum housili. Anatin, mihekur revu veni keihoen mul ien keke voutut moullien onami.^g

²²Navong milong selusien onen Ahi, tahos keke mihoum housili. Veni koakeil armusiltei, keil amul aluvos keil eris.^h ²³Anatin, munak meatin tai mul long selusien onen Ahi ka rolong kattei, kei suval meatin koa va les niniven en kilas tai. ²⁴Ka navong muris va, en vobongen ris veinan varei. ²⁵Ka kami mivi koakeil milei kilea **mengkatien onen Ahi**|**Mengkatien keil onen Mosis** koa mal revu, koa kilea vakulat kami ran vurohien onen Ahi va kat tisaen. Ka mihendem kati keke mihoum

^c 1:12 1Kor 9:25; 2Tim 4:8; 1Pit 5:4; Rev 2:10 ^d 1:17 Mat 7:11 ^e 1:18 Sion 1:13; 1Pit 1:23
^f 1:19 Ekl 7:9 ^g 1:21 Kol 3:8; 1Pit 2:1 ^h 1:22 Mat 7:26; Rom 2:13

housil asa koa Ahi mul viteni. Hemukonek, tokolkatien onen Ahi hel en moulien onami.ⁱ

²⁶Munak mivit mivi meatin keil koa mimul mimusil revi sakien ten demkatien en meten Ahi, ka mirlei kat revitei selusien onami, mimul miluvos kami eris ka demkatien onami rovitei anatin.^j ²⁷Vati sakien keil ten demkatien koa tahos imok ka muto en meten Ahi amukok: mimul mulei kat revi timaru keil ka vatina keil koa amul avisu en avong takeih en moulien one, ka minamaentei moulien onami namai nahilehilu natal min tisaen keil ten out netan.

Selkatien keke Kristin keil analei kantei meatin tai nali meatin sav

2 ¹Tuak ka ahinkuli keil, munak demkatien onami mul en Iesu Kristo koa isen hetetamen imok mulin eis sav keil, minoumontei nateisav min vati meatin tai nali vati meatin sav keil. ²Sakini, vahesa meatin elu lumai en lahruaien onami, tai koa tounah onen houlu koa musin tahos ka mosan eni en ring koa gol, ka tai koa tounah onen tovuol koa musin en musi eisin enges.^k ³Ka vahit mivalei kilea kei koa musin tahos mivahit, “Amai mau, kitondan en more out tatondanien ekek.” Ka vahit mivahiteni min kei koa musin en musi eisin mivahit, “!Kiha, kitoseh!” vuo, “!Amai! !Kitondan en atan keiva!” ⁴Munak mimul mimumon vati sakien enek, rie lati keke rendemien onami vilelau en tisaen. Rendemien onami tisa veni mirie lati keke milei kan meatin keil mivit tei en keil atahos imok amuli teisav en keil.

⁵!Tuak ka ahinkuli keil, mihesan ralingomi! ?Mukave? ?Mirkileatei keke Ahi mul lei kan koakeil tounah one tovuol en out netan keke avilelau en demkatien? Ka vat kati keke avahi avat keil avalosil kat tounah keil koa amul en hen.^l ⁶?Vensa varei mimul mimundem maen koakeil tounah one tovuol? Veni koakeil tounah one houlu varei amul asak purun kami. Keil varei amul aleh kami miva en kot. ⁷Ka keil varei amul asan selusien tatisa va kat more eis onen Iesu, kei koa milingi mai vi Asuv onami.

⁸Tahosis keke mimusil kat **mengkatien|Mengkatien keil onen Mosis** onen kei koa vi asuv houlu orer anatin koa viteni en Tus Votut vit, “*Envatien onami hel en meatin sav keil hesuval koa kami emi vat kami eris.*”

Lev 19:18 ⁹Ka munak milei kan vati meatin keil mivit atahos imok amuli vati meatin sav keil, koanek vi **tisaen** va kat usite onami. Mukonek, mengkatien onen Ahi vit mimul mirali vas mengkatien onen.^m ¹⁰Veni, avaseini mimusil katiat mengkatien keil vasi onen Ahi, munak mirali vas tanges, mimumon tisaen en meten Ahi suval mirali

ⁱ 1:25 Rom 8:2; Kal 6:2; Tiem 2:12; 1Pit 2:16; Sion 13:17 ^j 1:26 Sam 34:13; 39:1; 141:3
^k 2:2 Siob 34:19; Umen 10:34; Tiem 2:9 ^l 2:5 1Kor 1:26-28 ^m 2:9 Dut 1:17

vas mengkatien keil vasi.ⁿ ¹¹ Musil rendemien koanek, Ahi meng kati vit, “*Minakurtei ahin vuo meatin onen hanu sav.*” Eks 20:14° Ka meng kati emun vit, “*Minouastei meatin namat.*” Eks 20:13^p Ka munak mirkurtei ason meatin sav ka mimu vini meatin tai, mirali vas mengkatien onen Ahi varei.

¹² Sakini, veni mikilea keke mengkatien onen Ahi kilea vasakin kami mimaluv ran vurohien onen Ahi va kat tisaen, selusien ka sakien onami min mesav keil usil mengkatien ten envatien.^q ¹³ Veni meatin koa rorie lattei envatien min mesav keil, kei hervotintei envatien en avong ten Mari Kot onen Ahi. Ka kei koa mul rie lat envatien min mesav keil, kei hehotin envatien onen Ahi en avong helomal en meten en avong enek.^r

Koakeil demkatien one anatin arie lati ka en sakien tetahos one

¹⁴? Tuak ka ahinkuli keil, asa varei tahos min meatin tai koa vit demkatien onen mul, ka sakien tetahos keil tovuol en moulien onen? ?Mukave, vati demkatien koanek kilea voutut moulien onen? !Vuo, sakras!^s ¹⁵ Vahit tuomi vuo ahinami en demkatien mul koa eisin onen tovuol vuo anien ae rovinvintei. ¹⁶ Ka munak mivitenis mivit, “Kika en tomat. Avem hetin ka kianian revii,” ka mirkatauntei, demkatien onami vi heisav enges. ¹⁷ Sakini, milesi keke demkatien koa sakien tetahos keil armusiltei vi heisavos. Anatin, vati demkatien enek mat.^t

¹⁸ Ka vahit meatin etai vahiteni minau vahit, “Tei en meatin keil akur demkatien enges, ka teisav en keil akur demkatien ral min sakien tetahos keil emun.” Ka rendemien onen meatin koanek romaltei. Meatin tovuol vatie lat anatinien ten demkatien onen munak sakien tetahos keil teni tovuol. Ka inau nakilea matie lat anatinien ten demkatien onak vaka en sakien tetahos keil onak. ¹⁹? Anatin keke kokur anatin eni keke Ahi kei tanges? Koanek tahos, ka kindem kilea keke ninin tisa keil emun akur anatin eni, ka ametau ka amaleilei houlu ven mahien koa hemai ven keil.^u ²⁰ Komul korie lati keke vatum tovuol. Inau nihit kilea minuk keke demkatien koa sakien tetahos teni tovuol vi heisavos.

²¹ Mihendem usil **Ebrahim**, vati avu orer telamu. Kei mai mal en meten Ahi ka en sakien tetahos keil onen. Veni navong Ahi visi, kei ling natnali **Aesak en ahor ten sanien votut** tai keke vou vini.^v ²² Ekek, milei kilea keke demkatien onen Ebrahim mum vituai ral min sakien tetahos keil onen. Anatin, ka en sakien tetahos keil onen, Ebrahim rie lati keke demkatien onen mal ka anatin.^w ²³ Koanek sakien selusien ten Tus Votut mai vi anatin koa viteni vit, “*Ebrahim ling demkatien onen en hatkatien*

ⁿ 2:10 Mat 5:19 ^o 2:11 Dut 5:18; Mat 5:27; 19:18; Mak 10:19; Luk 18:20; Rom 13:9
^p 2:11 Dut 5:17; Mat 5:21; Mak 10:19; Luk 18:20; Rom 13:9 ^q 2:12 Rom 8:2; Kal 6:2;
 Tiem 1:25; 1Pit 2:16 ^r 2:13 Mat 5:7; 18:32-35 ^s 2:14 Mat 7:21 ^t 2:17 Tiem 2:20,26
^u 2:19 Dut 6:4; Mat 8:29; Mak 1:24; 5:7; Luk 4:34 ^v 2:21 Sen 22:9,12 ^w 2:22 Hib 11:17

onen Ahi. Ka ven koanek, Ahi viteni keke Ebrahim mal en meten.” Sen 15:6^x
Sakini, avise Ebrahim en time tahos onen Ahi. ²⁴Mukonek, milei kilea keke meatin mai mal en meten Ahi ka en sakien tetahos keil onen, ka roviteis ven demkatien onen enges.

²⁵Musil vati sakien enek, Rehab koa vi ahin tai ten sise, kei mun mai mal en meten Ahi ka en sakien tetahos koa kei mumoni. Veni kei mumoni mal navong kur revi meatin taleisuaian elu ten out Isrel, ka sila keilu lulohosai en sise sav luva.^y

²⁶Mikilea keke munak ninin onen meatin tai va rani, aven mun mat. Musil vati sakien enek, munak sakien tetahos keil onen meatin tai tovuol, demkatien onen emun mat.^z

Selkatien keke rehelei kat revi selusien orer

3 ¹Tuak ka ahinkuli keil, hervitei ir vasi koa rehemai rehehi tiser keil ten Sios. Veni Ahi helei rahat usite onen tiser keil hekeih imok heli usite onen meatin sav keil. ²Anatin keke ir vasi romusavoï en sakien keil orer. Munak meatin tai mul koa romusavoitei en selusien onen, mul rie lati keke kei matu ka sakien sav keil onen mal vasi. Ka vati meatin enek kilea mun valei kat revi sakien keil vasi ten aven. ³Mihendem usil koakeil amuloh en hos keil. Navong aling titi aean tai va en ongon hos, akilea avasakin hos enek vusil rendemien one ka valong kat keil. ⁴Ka mihendem emun usil sakien onen koakeil amuloh en selsip tai. Avaseini keke selsip enek marite, ka muloh en eang koa keih, vatihos ten selsip enek kilea vahilesi vatal stia tai koa havivis keke vasakini vusil rendemien onen. ⁵En vati sakien enek, ongor emun havivis, ka kilea vahasi kei usil tounah keil koa marmarite.

Mihendem vis sakien ten ahang. Avaseini keke nehi ahang havivis, ka kilea vaan rekou en mari eivorohus. ⁶Ongor suval ahang. Vi hati aver tai koa havivis, ka mul mumon tisaen keil vasi ten out netan, ka mul sakin aver vasi mai tiaso en meten Ahi. Anatin, ongor mul leh ahang ten Vulvul koa sakras vavus mai ka mul kan rekou en tounah vasi en moulien orer.^a

⁷Mihendem emun usil tounah vasi keil koa amoul en atan, en tei lang, ka en atas. Keil vasi, meatin keil akilea avasakin keil avamah ka avalong kat keil, ka amul amumoni tuai. ⁸Ka, en usite ten ongon meatin keil, meatin tovuol vailea voumoni vamah. Anatin, ongor vilelau en tisaen koa romul ropurun mesav keil eni vasuval ongon tetal tatisa tai koa mul rili vini meatin keil.^b

⁹Ral min ongor, rovati lat isen Ahi Asuv koa vi Tamer. Ka ral min ongor emun, romusili meatin keil koa Ahi mumon keil akur suvalien

^x 2:23 Rom 4:3,9,22; Kal 3:6; 2Kron 20:7; Aes 41:8 ^y 2:25 Sos 2:4,15; 6:17; Hib 11:31

^z 2:26 Tiem 2:17,20 ^a 3:6 Mat 12:36-37; 15:11,18,19 ^b 3:8 Sam 140:3; Rom 3:13

onen.^c ¹⁰Sakini, roles sakien enek en moulien orer keke ka en ongon meatin tas, selusien ten masmasien ka sisilien emun, keilu vasi lukistal luka ien. !Tuak ka ahinkuli keil, romaltei keke rovoumoni vamukonek! ¹¹?Mimundemi mivit atas koa kon ral min oai koa kas lukila luvakistal luvaka en vulite tanges? ¹²?Vuo mimundemi keke vati fik kilea vason hei olip vuo hei grep? !Vuo, sakras! Ka meterumrum ten atas sakras vasan oai tamunien. Sakini, tuak ka ahinkuli keil, selusien koa hekistal ran ongor hetahos enges.

Selkatien keke moulien orer housil meteisauen koa ka ven Ahi

¹³?Isei en kami mundemi vit kei vilelau en meteisauen ka kilea tounah? Munak mukonek, hetie lati en moulien onen hetal min sakien tetahos keil koa mumoni ral min rendemien koa mul netan koa musil meteisauen. ¹⁴Ka munak mirendem tisa houlu usil meatin sav veni tounah one tahos imok mulin tounah keil onami, ka munak emi vati mival nesa mivali keil, kami minahasitei kami minahit mikur meteisauen koa ka ven Ahi tuai. Veni sakien onami rie lati keke rovitei anatin. ¹⁵Vati rendemien tisa keil enek rokatei en out nesa. Vati rendemien enek vi ten out netan enges ka musil rendemien onen meatin keil enges koa ka ven Temat varei.^d ¹⁶Koanek anatin veni navong meatin keil arendem tisa en meatin sav veni tounah onen tahos imok mulin tounah keil one, ka munak e vati keke aval nesa avali keil, romul roles rea keil houlu ka vati sakien tatisa sav keil emun koa atisaso. ¹⁷Ka sakien onen meatin koa kur vati meteisauen koa ka ven Ahi ten out nesa teisav. Mulamu, sakien onen mutolas, ka tomat ka merauen mul ien. En mahis meatin sav ka mumoni tahos min keil. Lisenges, mul long revi rendemien onen mesav keil, ka mumoni tahos min vati meatin savsav keil. Kei sakras voumon tounah vouisil rendemien taluvosien. ¹⁸Ka navong meatin ten tomat mul luh kat uti sakien tetahos keil, kei helah aneite teni koa hehi maluen en moulien onen.^e

Selkatien keke Kristin keil analah ruaitei natal koakeil amumon sakien keil ten out netan

4 ¹Nalonge keke kami mivae ka misel kutut kat kami. ?Sakien koanik ka kave? Sakien ten rea koanek mul ka ven tounah tisa keil koa emi vati koa mul vae ral min demkatien onami ka avemi.^f ²Emi vat tounah keil onen mesav keil koa onami tovuol, sakini mimumon sise keke mivou vini keil veni. Anatin, miling rendemien onami en etai tounah, ka milesi keke misakras mivalahi. Sakini, mivae ka misel kutut veni. Ka mirlahtei

^c 3:9 Sen 1:26,27; 1Kor 11:7 ^d 3:15 Tiem 1:5,17 ^e 3:18 Aes 32:17; Hib 12:11; Mat 5:9
^f 4:1 Rom 7:23; 1Pit 2:11

veni mirvistei Ahi. ³Ka navong mivis veni, mirkurtei. Ka mirkurtei veni emi vati mivakuri keke vasakin kami enges mivalonge vatahos eni.

⁴Sakien onami suval sakien onen ahin tai koa lokovein meatin kati onen keke vato vituai vatal min meatin sav tai. Veni navong emi vat tounah keil ten out netan, mimul mirie lati keke milokovein Ahi. Sakini, koakeil e vati avaling envatien one en tounah keil ten out netan, keil avi vativieh ral min Ahi. ⁵Tus Votut onen Ahi viteni keke Ahi mumon ninin meatin keil ka lingi mul en meatin keil. ?Ka mukave? ?Mimundemi mivit selusien onen Ahi vi heisavos navong viteni keke Ahi en vati mok ninin orer hehi anatin mini?^h ⁶Ka more envatien koa Ahi mul rie lati min ir marite mok, suval koa Tus Votut viteni vit,

“Ahi sesein koakeil amul avasi keil

ka mul rie lat more envatien onen min koakeil rendemien one mul netan.”

Pro 3:34ⁱ

⁷Sakini, veni koanik anatin, miheling rendemien onami hel netan keke mihoum housil rendemien onen Ahi. Mihesesein rendemien onen Temat. Munak mimumoni, kei helohosai ran kami heha.^j ⁸Anatin, mihemai vesesal ven Ahi, ka kei hemai vesesal ven kami. Kami koa mivilelau en **tisaen**, mihemotein moulien onami. Kami koa rendemien onami elu, mihesak motein tinomi.^k ⁹Mihelonge hetisa ven tisaen onami, mihetang ka mihouai veni. Hiteaien onami ven sakien tisa keil hehiles hemai hehi tangien. Sien koa mikur en sakkalkalien keil onami, mihehiles rani ka mihelonge hetisa suk. ¹⁰Ka munak miling rendemien onami mul netan en meten Ahi, kei hehati lat kami mihehina nesa.^l

Selkatien keke Kristin keil anaselus karentei mesav keil ka anavuttei keil en selusien one

¹¹Tuak ka ahinkuli keil, minaselustei natisa min tuomi keil. Veni munak miselus karen mesav tai, mirie lati keke mimul milei rahat usite onen. Ka mukonek, suval koa miselus tisa va kat **mengkatien onen Ahi**|**Mengkatien keil onen Mosis** ka milei rahiti mivit tisa. Ka munak milei rahat mengkatien onen Ahi mivit tisa, mimul mirie lati keke emi rovattei mivousili ka mivit mimuli ka mivinvin keke mivalei rahiti. ¹²Ahi enges kilea vasan mengkatien keil, ka kei enges kilea valei rahat usite ten tounah vasi. Mul en kei enges keke voutut moulien onen meatin keil, vuo vasakini vavuol rani. ?Sakini, anatin mivinvin keke mivalei rahat usite onen tuomi keil? !Vuo, mirvinvinte!^m

¹³Mihetaengonau, kami koa miviteni mivit, “Kosa vuo visuvong, niha en taon. En out enek, nito sua tai ka nihotin umen. Hesakini, niso ruain

^g 4:4 Rom 8:7; 1Sion 2:15 ^h 4:5 Eks 20:5 ⁱ 4:6 Mat 23:12; 1Pit 5:5 ^j 4:7 Efes 6:12; 1Pit 5:8-9
^k 4:8 Sak 1:3; Mal 3:7; Aes 1:16 ^l 4:10 Siob 5:11; 1Pit 5:6 ^m 4:12 Rom 2:1; 14:4

mani onak hehi houlu.”ⁿ ¹⁴Kami minavuttei kami namukonek, veni mirkileatei asa koa hekistal visuvong. ?Moulien onami vi asa? Moulien onami suval eas koa kistal ten avong havivis, evus, va vuol. ¹⁵Hetahos imok keke mihehiteni mihehit, “Munak Ahi en hehati, nimoul nito ka nakilea numon tounah keil enek.”^o ¹⁶Ka kosa ke, miling rendemien onami nesa ka mivut kami. Ka selusien koa mivut kami eni tisa. ¹⁷Sakini, munak mikilea asa koa tahos keke mivoumoni ka mirmumonte, kami mimumon **tisaen** keinek.^p

Selkatien min koakeil tounah one houlu ka apurun mesav keil

5 ¹Mihetaengonau, kami keil tounah onami houlu. Hetahos imok keke miheis ka mihetang ven mari mahien keil koa hemai en kami.^q ²Tounah keil koa kami miso ruaini avi houlu, amul avole, ka kakoros keil amul akat lin eisin keil onami.^r ³**Mani** onami keil koa miso ruaini, rosta mul puruni. Ka rosta enek hetie lati keke mivi metenan. Mahien koa mihekuri heat ris kami hesuval ahang veni miso ruain tounah keil onami avi houlu, ka avong enek vi Avong Ekor keil.^s ⁴Mivis meatin keil avamai avoum en ah osami keil ka amum vasi umen one tuai. Evus, mirsantei ui umen teni min keil. Ka amul avisohiso ven mahien one. Ka tangien onen koakeil amum en ah osami keil vina nesa rokol ralingen Iahova, Asuv Houlu ten out nesa.^t

⁵En out netan enek, kami miles tahosien houlu ka mivilelau en tounah vasi koa sakin kami milonge tahos eni. Kami misuval buluk keil koa akanian revi umai avinvin avalamun keil avaha keke avou vini keil.^u

⁶Ahi hesan mahien min kami veni mileh meatin keil uva en kot koa usite one mal en meten Ahi, ka arsak vistei keke avating koe usite one. Kami misan selusien va kat keil, ka mimaeni keke asan matien min keil en kot. Ven koanek, ara one mul en hemi.

Selkatien keke Kristin keil ikur rendemien koa taveah

⁷Tuak ka ahinkuli keil, anatin keke Asuv Iesu hemai ris. Sakini, mihoumon rendemien onami hetaveah. Mihesuval meatin tai ten ah koa rendemien onen taveah. Veni navong luh tounah keil osen evus, mul rosini ral min rendemien koa taveah va vio ... ous mus, meteiai mukan, ka katau suk, lesi keke anien tetahos keil houlu amul amoul en ah osen.^v

⁸En vati sakien enek, rendemien onami hetaveah. Rendemien onami namottei veni amairisien onen Asuv mai vesesal.^w ⁹Tuak ka ahinkuli keil,

ⁿ 4:13 Pro 27:1; Luk 12:18-20 ^o 4:15 Umen 18:21 ^p 4:17 Luk 12:47 ^q 5:1 Luk 6:24

^r 5:2 Mat 6:19 ^s 5:3 Sam 21:9 ^t 5:4 Lev 19:13; Dut 24:14-15; Mal 3:5; Sen 4:10;

Sam 18:6; Aes 5:9 ^u 5:5 Ser 12:3; 25:34 ^v 5:7 Dut 11:14; Ser 5:24; Soel 2:23

^w 5:8 Rom 13:11-12; Hib 10:25; 1Pit 4:7

minasel kutut kattei kami keke minasakin Ahi namai nalei rahit usite onami. ?Mirkileatei? Kei koa mul mai keke valei rahit usite onen meatin keil mul vesesal.^x

¹⁰Kami mihendem usil sakien tahos onen **provet** keil telamu koa aselus min meatin keil en isen Ahi Asuv. Keil akur mahien keil en hen mesav keil ral min rendemien koa taveah. ¹¹Ka roles sakien one tahos, veni roviteni keke tokolkatien onen Ahi mul en koakeil amulomal keih ka taveah. Mimudem usil Siob koa mulomal keih ka taveah navong visu en avong takeih keil, ka mukave Ahi sakin tahosien mai kistal eni. Anatin, Ahi vilelau en enmahisien ka more envatien.^y

¹²Ka tuak ka ahinkuli keil, selkatien koa mariso ekek, minasuv kattei selusien onami natal isen tounah ten out nesa vuo tounah ten out netan. Sakini, navong miviten “Anatin,” hehi anatin enges. Ka navong miviten “Vuo,” hehi vuo enges. Veni munak misuv kat selusien onami en etai mun tounah, Ahi helei rahit selusien onami.^z

Sakien ten hisien en moulien onen Kristin keil

¹³?Mukave? ?Isei en kami longe tisa? Tahos keke hehis. ?Isei en kami longe tahos? Tahos keke hesau masmas Ahi veni. ¹⁴?Isei en kami mesai? Tahos keke hehis elda keil imai ihis veni ka iling oel eni en isen Asuv.^a

¹⁵Umoni hemukonek veni hisien koa asani ral min demkatien kilea vakataun koakeil amesai. Anatin, Ahi hetali lat keil ran mesaien one. Ka munak meatin mesai ven **tisaen** onen, Ahi houmon methos onen hetal mini.^b ¹⁶Sakini, navong mimumon tisaen, tahos keke mihit lat tisaen onami min tuomi sav emun. Mihehis keke Ahi hetali lat kami ran mesaien keil onami. Veni keihoen mul en hisien onen meatin koa moulien onen mal en meten Ahi, ka hisien onen hekur heite. ¹⁷Mihendem usil provet **Ilaetsa** koa vi meatin suval ir netin. Kei vis keih keke ous hermustei, ka ous tovuol en atan ten kantri enek sua etel ka hap teni (3½).^c ¹⁸Ka navong vis eris ven ous, ous mus ka en teilang ka kas revi atan ten kantri koanek ka sakin tounah keil teni avitehiteh, amoul ka ason heite ka aneite.^d

¹⁹Tuak ka ahinkuli keil, munak tei en kami lei ras sise ten anatinien koa mul ien, kami mihesak visi mivalamuni keke vousil risi.^e

²⁰Mihendem kilea keke koakeil vasi akilea avahiles meatin tai koa mul musil sise koa kalkali ten **tisaen**, amul amutut ninin meatin enek ran matien, ka asakin Ahi herleletei mun hetisa heha kat tisaen keil onen.

^x 5:9 Mat 24:33 ^y 5:11 Dan 12:12; Eks 34:6; Sam 103:8; 111:4 ^z 5:12 Mat 5:34-37

^a 5:14 Mak 6:13 ^b 5:15 Mak 16:18 ^c 5:17 1Ki 17:1; Luk 4:25 ^d 5:18 1Ki 18:42-45

^e 5:19 Pro 10:12; 1Pit 4:8